

Hrvatski se jezik voli znanjem.

50 GODIŠTA ČASOPISA JEZIK

Sanda Ham

Našemu je časopisu, dragi čitatelji i suradnici, u prosincu prošle 2003. godine izišao 250. broj¹ i tako je Jezik dosegnuo i ispunio svoje 50. godišće. Obljetnica je to kojoj je teško naći premea u Hrvatskoj jer je Jezik izlazio redovito, godišnje pet brojeva, uvijek i na vrijeme svih svojih pedeset godina.

Jezikovo uredništvo, Hrvatsko filološko društvo (Jezikov prvi i jedini izdavač) i Školska knjiga (Jezikov prvi i jedini nakladnik) svečano, dostojanstveno i dostojno Jezikova ugleda obilježili su obljetnicu – u Velikoj se dvorani Školske knjige održala 9. prosinca 2003. proslava s biranim sudionicima, bogatim programom i mnogobrojnim gostima. Govori su se smjenjivali s glumačkim i glazbenim nastupima – za svakim su od govornika slijedile ili recitacije ili skladbe. Pjesme su o hrvatskom jeziku² recitirali Anja Šovagović-Despot i Goran Grgić, a

1 Riječ je o 250 redovitih brojeva, a zapravo ih je 256 – tiskana su dva bibliografska broja i tiskan je 1971. dva puta i pretiskan 2003. uništeni dvobroj 2-3 19. godišta.

2 Baščanska ploča Ante Jakšića, Split Zvonka Milkovića, Hrvatski jezik Vladimira Nazora, Hrvatska Drage Ivaniševića, Hrvatski jezik Slavka Mihalića, Moj hrvatski Paje Kanižaja, Moj jezik hrvatski Mateje Malin, Hrvatski je bio zabranjena pjesma Ljubice Kolarić-Dumić, Naš hrvatski zaik Luciana Brumnjaka, Rodu o pravopisu Dubravke Fadljević-Volencec.

sve su glazbene točke bile za glas i glasovir³ i izvodile su ih sopranistica Branka Beretovac, prvakinja Opere Hrvatskoga narodnoga kazališta uz glasovirsku pratnju Hrvojkje Mihanović-Salopek.

Hrvatski je jezik sastavnica hrvatskoga narodnoga identiteta, a kako mu je Jezik vjerni čuvar i promicatelj, proslava je započela hrvatskom himnom. Svečano započeta i hrvatski intonirana, cijela je svečanost tako i tekla: za govornicom su se izmijenili i nadahnuto publici obratili, a od publike bili toplo pozdravljeni i pažljivo saslušani: Ante Žužul, predsjednik Uprave Školske knjige; prof. Ivo Škarić, predsjednik Hrvatskoga filološkoga društva i donedavni član Jezikova Uredništva; Mladen Jonke, sin pokojnoga glavnoga Jezikova urednika Ljudevita Jonkea; akademik Radoslav Katičić, bivši član Jezikova Uredništva i dugogodišnji član Uredničkoga vijeća; akademik Stjepan Babić, sadašnji glavni urednik; predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Milan Moguš, bivši član Jezikova Uredništva.

Tijekom 50 godina postojanja Jezik je obilježavao svoje obljetnice i uvijek o tom izvijestio svoje čitatelje. Nastavljajući dobru tradiciju i u ovom broju donoseći govore svih sudionika svečane proslave, sa svim čitateljima dijelimo lijepe riječi upućene pedesetogodišnjemu slavljeniku, našem Jeziku.

Iako ima 50 godišta, Jezik je ipak godinu dana stariji – prvi mu je broj izišao davne 1952. pa bi to moglo navesti na pogriješan zaključak da je Jezik napunio godište više od ovoga okrugloga, pedesetoga. Međutim, valja znati da Jezik nije izlazio jednu školsku godinu, 1960.–1961., i to “zbog velike zauzetosti urednika radom na Pravopisu”, kako je čitateljima pojasnio tadašnji glavni urednik Ljudevit Jonke. Riječ je, naravno, o izradbi Novosadskoga pravopisa. Jonkeovo pojašnjenje ne može se smatrati sukladnim pravom stanju stvari pa će prije biti da je poslužilo prešućivanju, nego pojašnjavanju. Riječ je o sljedećem: one godine kada Jezika nije bilo, 1960., Novosadski je pravopis već bio završen, pa i u svom pojednostavljenom i pokraćenom školskom izdanju. Razlog Jezikovoju šutnji, može se pretpostaviti, valja tražiti drugdje jer Jezik poslije jednogodišnjega prekida izlazi s promijenjenim podnaslovom, od časopisa za kulturu hrvatskoga književnoga jezika, postaje časopis za kulturu hrvatskosrpskoga književnoga jezika. Čini se da je lakše bilo godinu dana šutjeti, nego prihvatiti neželjeno. Ali, neželjeno je bilo nužno zlo kojemu se nije moglo ukloniti s puta i koje je potrajalo do 1969. kada se Jezik vraća svomu imenu, hrvatskomu.

Jezikovih 50 godišta bez premca je u hrvatskom filološkom časopisnom izdavaštvu kako prema stalnosti i redovitosti izlaženja, tako i prema brojnosti glavnih urednika – samo su dva. Prvi je glavni urednik bio Ljudevit Jonke i uređivao je

3 Hrvatska himna, Fala, Domovini i ljubavi, Gospa Marija, Popevke sem slagal, Cmreki v snegu spiju.

Jezik od prvoga broja 1952. do kraja 17. godišta 1970. kada uredništvo od prvoga broja 18. godišta preuzima Stjepan Babić i zadržava ga do danas. Budući da je Stjepan Babić u Uredništvo ušao 1963., a glavni urednik postao 1970., obljetnica 50 Jezikovih godišta ujedno je i obljetnica 40 godina urednikovanja Stjepana Babića, a od toga 33 godina glavnoga i odgovornoga urednikovanja. Znanstvenost, hrvatstvo, poštenje, snaga i upornost Babićeva urednikovanja ušćevali su Jezik do njegova 50. godišta. Oko toga nema dvojbe.

Uz glavna dva urednika smjenjivali su se urednici i uredništva; svih se treba prisjetiti jer su svi zaslužni za dug Jezikov život, a na žalost, neke je od njih Jezik nadživio: †Antun Barac, †Josip Hamm, †Mate Hraste, †Petar Skok, †Sreten Živković, †Božidar Finka, Milan Moguš, Radoslav Katičić, Ivo Škarić, Antun Šojat, Marko Samardžija. Danas uz Stjepana Babića u uredničkim poslovima sudjeluju Sanda Ham i Mile Mamić.

U slavljeničkom ozračju, svakomu čitatelju poklanjamo prigodni straničnik koji smo tiskali uz 50. obljetnicu i posvetili ga onomu čemu je posvećeno 50 Jezikovih godišta – kulturi hrvatskoga jezika.

Osim straničnika, Uredništvo je dalo tiskati i pretisak uništenoga Jezikova dvobroja (2-3 iz 1971., 19. godište).⁴ Sada je Jezik potpun: pred čitateljima je i onaj broj koji im je prije tridesetak godina ostao nedostupan jer je umjesto u čitateljskim rukama završio uništen u zagrebačkoj Tvornici papira.

GOVORI NA PROSLAVI

Ante Žužul, predsjednik Uprave Školske knjige

Školska knjiga svojim vrijednim izdanjima više od 50 godina oblikuje, brižno čuva i njeguje hrvatski jezik i kulturu. Danas i ovdje obilježavamo 50 godina časopisa Jezik, koji u sunakladništvu izdaju Hrvatsko filološko društvo i Školska knjiga. Časopis Jezik u svojoj je dugoj povijesti donosio mnoge rasprave o hrvatskom jeziku, naravno, raspravljajući na svojim stranicama o temama koje su kadšto bile zabranjene. Govoriti o hrvatskom jeziku, značilo je govoriti o politici jer je jezik, na žalost, pripadao samo vlasništvu i nasilju politike, iako je on u svom stvarnom značenju dio kulturne samobitnosti, neotuđive od naroda kojemu pripada.

Hrvati su bili udaljavani od svojega jezika, no što je represija prema slobodi hrvatskoga izričaja bila veća, razmjerno se povećavala emocija prema hrvatskom jeziku.

⁴ O tom je uništenomu broju i razlozima njegova uništavanja pisao S. Babić u 5. broju prošloga 50. godišta u članku naslovljenom: Jedan dvobroj Jezika više (Povodom pretiska uništenoga dvobroja iz 1971.).